

LUMINIȚA BEJENARU, *Arheozoologia Moldovei medievale*, Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2006, 282 p.

Lucrarea doamnei Luminița Bejenaru se înscrie, ca tematică, în cadrul cercetărilor interdisciplinare privind trecutul istoric, valorificând resturile faunistice rămase din contextul diverselor activități umane și descoperite prin săpături arheologice.

Această lucrare reprezintă o sinteză arheozoologică a Moldovei medievale, realizată pe baza cercetărilor echipei conduse de doamna conf. Luminița Bejenaru și a celor din literatura de specialitate, prin tema de studiu abordată aducând o contribuție însemnată la cunoașterea inter-relațiilor dintre om și animale, în această perioadă istorică. În total, au fost luate în studiu eșantioane provenite din 21 de așezări, dispuse pe ambele maluri ale Prutului și care însumează 46.000 resturi faunistice. Interpretarea rezultatelor cercetării s-a făcut, pe de o parte, din perspectivă zoologică, urmărindu-se caracterizarea morfologică și răspândirea diferitelor specii animale, iar pe de altă parte, din perspectivă istorică, deoarece conturează rolul pe care îl aveau animalele în viața oamenilor, cât și modalitățile de exploatare a unor specii animale.

Prima parte a lucrării prezintă cadrul general de studiu, punctând rolul arheozoologiei în cercetarea interdisciplinară a vechilor comunități umane, cadrul geografic și istoric al zonei luate în studiu, metodologia de studiu și caracterizarea generală a eșantioanelor faunistice; în vederea caracterizării eșantioanelor s-a

urmărit o grupare a siturilor pe zone, individualizate prin relief, climă și vegetație, după cum urmează: Podișul Sucevei, Câmpia Moldovei, Podișul Bârladului, zona pericarpatică a Moldovei și Podișul Moldovenesc, la est de Prut. În capitolul al doilea sunt prezentate eșantioanele din punct de vedere arheozoologic, cu ajutorul unor tabele de cuantificare a resturilor faunistice; aceste tabele cuprind proporțiile speciilor identificate, atât sub raportul numărului de resturi, cât și a numărului minim de indivizi estimați.

În Capitolul 3 s-au surprins unele caracteristici socio-economice ale comunităților umane care au locuit în așezările arealului geografic studiat. S-au evidențiat particularități ale economiei animaliere ale populațiilor studiate, sub aspectul ponderii unor activități cum sunt pescuitul, vânătoarea și creșterea animalelor. În cazul resturilor de pești, încă de la început, este precizat faptul că acestea au fost subevaluate în cadrul cercetării siturilor, din cauza fragilității și dimensiunilor lor, cât și nepracticării cernerii sedimentului în timpul săpăturii arheologice. Datele de ordin arheozoologic sunt corelate cu cele de ordin istoriografic, făcându-se trimitere la diverse documente și surse medievale scrise. Urmărindu-se tabelele de cuantificarea resturilor faunistice s-a observat că resturile de mamifere sălbatice au o pondere redusă în eșantioanele studiate, concluzionându-se că

vânătoarea avea o importanță relativ scăzută pentru respectivele comunități.

Privitor la cea de-a treia activitate, s-a constatat că în cadrul economiei așezărilor medievale din Moldova, creșterea animalelor a avut o pondere majoră în raport cu celelalte activități; pentru cele mai multe așezări șeptelul era dominat de bovine, porcine și ovicaprine, raportul acestora variind în funcție de factori geografici, etnici sau religioși. În așezările medievale studiate, gospodărirea șeptelului se realiza după reguli care variau de la o specie la alta, de la o regiune la alta, în funcție de interesul pentru produsele primare sau pentru cele secundare.

Spectrul faunistic evidențiat prin analizele arheozoologice a permis sublinierea faptului că presiunea antropică, mai crescută în cea de-a doua parte a mileniului II d.Hr., a avut drept consecință micșorarea arealelor de răspândire a unor specii precum *Cervus elaphus* și *Ursus arctos*, mai ales din cauza reducerii și fragmentării suprafețelor împădurite. În cazul altor specii identificate în eșantioane, precum *Bison bonasus* și *Bos primigenius*, s-a ajuns chiar la dispariția lor.

Descrierea morfometrică a unor specii animale, care face obiectul celui de-al patrulea capitol al volumului, se bazează pe studiul anatomo-comparat al resturilor osoase și dentare recoltate din siturile arheozoologice medievale luate în studiu. Datele metrice pentru oase lungi și scurte, oase late, dentiție pentru speciile *Bos taurus*, *Sus domesticus*, *Ovis aries*, *Capra hircus*, *Equus caballus*, *Canis familiaris* și cervide sunt cuprinse în anexele din ultima parte a volumului și constituie o bază de date foarte utilă pentru ulterioare comparații, fie pentru alte zone, fie pentru alte perioade istorice. Importante sunt concluziile desprinse din analizele osteometrice comparative, și anume că

tipurile de animale identificate „corespund în mare parte raselor primitive autohtone, păstrate în zilele noastre. Ele au o productivitate redusă, dar o mare rezistență, fiind bine adaptate condițiilor de mediu din țara noastră”. Un aport important al studiului îl reprezintă compararea valorilor estimate pentru talia la greabăn în cazul mamiferelor domestice, cu cele înregistrate în eșantioane medievale din restul Europei. Astfel, porcul domestic exploatat în Moldova nu se deosebea de cel din restul Europei; în schimb, pentru ovicaprine și bovine, valorile medii ale taliei la greabăn le plasează printre cele mai mari din Europa. Pentru cal s-au stabilit mai multe categorii de talie, iar comparativ cu taliile pentru cai din restul țărilor europene, cei exploatați în Moldova aveau o statură medie.

Pe parcursul lucrării sunt numeroase fotografii pentru piese osoase sau procese cornuale, numeroase diagrame de dispersie, histogramme de frecvență și tabele sintetice, care ilustrează și facilitează înțelegerea informației. În partea finală a lucrării sunt concluziile, urmate de un rezumat și o listă de figuri și tabele în limba engleză.

Bibliografia folosită este bogată, iar valoarea științifică pe care o are și profesionalismul realizării, fac ca această lucrare să fie una de referință în domeniul arheozoologiei și anatomiei comparate, lucrare care poate fi consultată de toți cei interesați de relațiile dintre comunitățile umane medievale și lumea animală, descrierea morfoscopică și osteometrică a mamiferelor domestice exploatate în perioada medievală și modificările în timp ale arealului de distribuție pentru unele specii sălbatice.

SIMINA STANC